

hvormed min Kritiker udtaler sine Resultater. Jeg har ikke kunnet opnaae samme Sikkerhed i alle mine Resultater, og jeg har en stærk Formodning om, at Forfatteren til „Runamo og Braavallaslaget” skylder den faste Overbeviisning om sine fysisk-geognostiske Resultaters Rigtighed til en vis Mangel paa Erfaring, som forresten er let undskyldelig hos en Mand, hvis Fag disse Undersøgelser ikke ere.

Etatsraad *Finn Magnusen* meddelte derpaa følgende Bemærkninger:

I Anledning af Hr. *Worsaaes* nysudkomne Stridsskrift angaaende „Runamo og Braavallaslaget” har jeg for min Deel kun lidet at føie til Prof. *Forchhammers* nu oplæste Svar, da jeg næsten i et og alt maa henvise til det, som jeg forhen har skrevet om denne Gjenstand i Videnskaberne Selskabs historisk-philosophiske Afhandlingers 6te Bind. Dog anseer jeg det ikke for oversflødigt her at bemærke følgende:

Da det 1833 af ovennævnte Mineralog var blevet oplyst, at en stor Deel af Runamo's Figurer vare indhuggede, blev det min Pligt at søge at udfinde om de skulde forestille Skrifttegn, hvis Art eller Betydning jeg kunde kjende eller udgrunde. Paa selve Stedet fandt jeg (see l. c. S. 41) at de for indhuggede antagne vare Runer, nogle nemlig af disses mest bekjendte Art, andre derimod ubekjendte og saaledes blandede med de andre, tildels som Binderuner, at der neppe kunde have noget Haab om Indskriftens Dechiffriering. I fulde 10 Maaneder kom jeg ikke videre i den Henseende, i det jeg dog tit, men forgjæves, havde søgt at læse Skriften (efter Hr. *Christensens* Afbildning) i sædvanligst Retning, fra Venstre til Höire, indtil jeg paa engang, ved at begynde fra Höire (hvilket adskillige gamle Runeindskrifter fordre) troede at kunne læse tre tydelige Ord i det oldnordiske (fordum i Island kaldet det danske) Sprog, og Resten, mestendeels læst efter Binderunerne Regler, forekom mig da ligeledes som kjendelige Ord i samme Tungemaal. Jeg nedskrev disse efterhaanden i den korte Tid af et Par Timer, og mærkede da snart at det optegnede for det meste (nemlig med Undtagelse af hine tre første og adskillige efter disse følgende Ord) syntes at udgjøre allitererede Vers i det ældste skandinaviske Versemaal. Af Begyndelsen (m. m.) troede jeg at kunne slutte, at de formeentlige Vers

vare fra Braavallakrigens Periode, efter Sagnforskere som *P. E. Müller*, *Werlauff* og *N. M. Petersen*, henved Aar 735 e. Chr., altsaa et Par Hundrede Aar efter at man i Sydlandene kjendte Nordboernes saakaldte barbariske Runer, der pleiede at skrives eller males paa Trætavler. Mit Dechiffreringsforsøg meddelte jeg strax den af Saxo og Sagaliteraturen höifortjente *P. E. Müller*, som billigede det i Hovedsagen gandske (l. c. S. 49—50).

Grundene for min palæographiske Udvikling af enhver Charakter især har jeg sögt at oplyse ved Figurer i den ovenmeldte Afhandlings 4de Afdeling og i den 5te selve Ordene, udtrykte ved sædvanlige Runer, hvorved jeg tillige viste, at de alle syntes at tilhøre det danske Sprog, saavel det som brugtes i Danmark i Middelalderen, som det der endnu bruges her, endskjönt de naturligviis, som mange andre af Oldsprogets Ord, tildeels efterhaanden have undergaaet visse til sin Tids Sprogbrug passende Forandringer. At alt dette skulde kunne udledes af naturlige Klipperevner forekom mig vistnok aldeles utroligt.

Jeg omhandlede ellers (i 2den Afdeling) de hine Characterer lignende Binderuners Beskaffenhed, saaledes som de forhen have været brugelige (tildeels som saakaldte Tröddoms- eller Besværgelses-Runer) i Danmark, Sverrig, Norge, Island, Grönland og paa Færøerne, altsaa i det hele skandinaviske Norden, ja endog uden for samme. Ved de hertil hörende Forskninger Resultater bestyrkedes jeg mere og mere i mine Meninger om Runamoindkriftens Ægthed og dens af mig formeentlig udfundne Hovedindholds Rigtighed. Ikke desmindre maatte Binderunernes Sammensætningsmaade holde mig fra at antage min Fortolkning for ufeilbar og derfor gav jeg min Afhandling om det hele Æmne fölgende Titel: *Forsög til Runamo-Indskriftens palæographiske Udvikling og Forklaring, med tilföiede Undersögelser over de den vedkommende Oldsagn, de skandinaviske Runers ældste Hovedarter og Runernes gamle Brug blandt flere europæiske Folk.* Ved denne Afhandlings Udarbeidelse erfarede jeg, at mange ubekjendte eller lidet bekjendte, men dog meget mærkværdige Runeminder endnu havdes i og uden for Norden; jeg besluttede derfor at fortsætte mine Undersögelser i den Henseende. Deres Udfald beskrev jeg (l. c.) i en Tillægsafhandling under Navn af Granskninger og Bemærkninger om forskjellige med de i Norden saakaldte fremmede Runer betegnede og flere særegne (tildeels

nylig opdagede) Oldtidsminder. Jeg nævner denne Omstændighed af den Aarsag, at adskillige af de saaledes tilföiede og dröftede Indskrifter fuldstændig bevise Runernes og især Binderunernes höie Ælde. Til hele Bindet föiedes saaledes elleve Kobbere (foruden de tre, der nærmest angaae Runamo). Af dets mange Træsnit afgive henved 100 Exempler paa Binderuner, foruden Runamos saaledes fremstillede Charakterer.

Hvad selve Rune-Indskriften angaaer, bestyrkedes jeg ved disse nye Forskninger endvidere i mine Meninger om den, men det er vel mueligt, at jeg, ved at föolge min Overbevisning, har sat altfor megen Tillid til de af mit Fortolkningsforsög uddragne Resultater og saaledes i adskilligt feilet. I al Fald maa jeg dog bede dem, som med Hr. *Worsaae* ville ansee det for en Nullitet, at eftersee de af mig i ovennævnte Afhandling anförte Grunde for det Modsatte. De ville f. Ex. der finde ældgamle ægte Rune-Indskrifter, i hvilke Bogstaverne snart sees bagvendte, snart retvendte, snart opvendte, snart nedvendte o. s. v. En saadan Uorden var dog i Förstningen et af den nysnævnte Forfatters vigtigste Kjendetegn paa Runamo-Indskriftens Uægthed.

Hr. *Worsaae* har ikke allene anvendt sin fordömmende Kritik paa den formeentlige Rune-Indskrift, men ogsaa udstrakt den til mine Yltringer om Braavalleslaget og dets Tidspunkt, m. m. De ere fremsatte i min förstnævnte Afhandlings 1ste Afdeling, som tildeels förer Titel af udförligt *Forsög* til Runamo-Indskriftens historiske Forklaring. Hertil foranledigedes jeg deels ved Saxos Efterretning om Harald Hildetands Blekingske Indskrift, deels ved mit eget palæographiske Fortolkningsforsög. Jeg sögte tillige ved denne Leilighed at oplære adskillige dunkle Steder i Kildeskrifterne og i Tidsregningen for den sidste Periode af Danmarks mythisk historiske Tid. Ogsaa her maa jeg overlade Bedömmelsen til kyndige og billige Læsere.

Derimod maa jeg selv rette disse Skrive- eller Trykfeil hos Hr. *Worsaae* (S. 10) i hans Afskrift af mit Forsög til Runamo Indskriftens Omskrivning til latinske Bogstaver:

i 11te Linie: *Frj* (der ikke engang kan udtales) for *Fri* eller *Fri*, da man fordem tit har skrevet *i* for *ej*;

i 12te Linie *ei* for *ej*, der skulde vise den nysmeldte Skrive- maades rigtigste Betydning.

Med Hensyn til Tegningerne over Runamos Figurer, maa jeg

först bemærke, at jeg ikkun ansaae det for at vedkomme mit Hverv at eftersee og undersøge de Linier eller Træk, som af Committeens Mineralog antoges for udhugne; saasnart disse vare mig opgivne confererede jeg dem med Hr. *Christensens* Tegning, paa hvilken jeg fandt dem (ligesom jeg i Committeeberetningen bar sagt) at være rigtig afbildede. De som naturlige Revner angivne Characterer ansaae jeg, fra mit Synspunkt, som Runegrandsker, for aldeles umærkværdige og min nærmere Undersøgelse uvedkommende.

Dog maa jeg nu bemærke den hidindtil for andre end mig selv ubekjendte Omstændighed, at jeg, medens Prof. Forchhammers Undersøgelser og Tegnerens kunstmæssige Afbildning varede, gik omkring paa Klipperne, for nöie at betragte Trapgangens Figurer og derved foreløbig erfare, hvorvidt de lignede Runer eller andre mig bekjendte Characterer. Paa et Stykke Papir optegnede jeg, blot til min egen Efterretning og aldeles löselig med Blyant, de Figurer, der især forekom mig at ligne Runer eller Binderuner, paa visse Steder nogle efter hinanden, paa andre adskillige enkelte, uden videre Hensyn til deres indbyrdes Forbindelser, Forhold eller Fölgerække. Derved fattede jeg strax den Mening, at mange af dem maatte være kunstig indhugne og især tillige være af Binderunernes Art. Da jeg ikke har lært Tegnekunsten tillagde jeg denne Afridsning ingen Værdi, allermindst ved Siden af den da i Arbeide værende kunstmæssige. Jeg viste den slet ikke til mine Medreisende, men beholdt dog Bladet til Erindring om Runamo og den Maade, paa hvilken jeg först bragtes til den Formodning, at Stedet med rette maatte svare til sit ældgamle Navn.

Hr. *Worsaae* har fremsat mange Anker mod vore Tegninger, idet han dog selv klæger over sine egne „Mangelfuldhed” og „Ufuldstændighed,” men ytrer tillige „at det er overordentlig vanskeligt, for „ikke at sige umuligt, at give en fuldkommen Afbildning over en saa „særegen Gjenstand.” Mig forekommer det ogsaa, at det Stykke paa 2den Tavle, der skal forestille de af mig som 32, b, 32, a, 31, 30 betegnede Figurer ikke gandske svare til en anden Fremstilling paa 3die Tavle af de samme efter større Maalestok. Dette er dog det eneste Partie af Runamo, som hos *Worsaae* kan sammenlignes med en anden af de ved ham meddeelte Tegninger.

Deels for at bevise sine Tegningers Rigtighed, deels for at

kunne give aldeles fuldstændige Afbildninger, tog Hr. *Worsaae* Gibsafstøbninger af 4 Partier af Runamo og 1 af Busemålas Trapgang; et tilsvarende Partie af den sidstnævnte er afbildet i Steentryk paa den 5te Tavle, men ved at sammenligne denne med Gibsafstøbningen, vil man finde en høist uventet Forskjel.

Saa vel af Oldgrandskere som af Mineraloger har jeg hørt det yttres, at de første Gibsafstøbninger i en saadan Størrelse og fra saadanne Originaler som de heromhandlede, lettelig kunne mislykkes af forskjellige Aarsager, f. Ex. at noget af Gibsen kan komme til at klæbe ved Furer eller Linier paa den Gjenstand, hvoraf Afstøbningen tages, at Gibsen, især medens den er vaad eller fugtig, let er udsat for Beskadigelse ved tilfældigt Tryk, som naar den flyttes langt bort, er ufor-sigtig indpakket o. s. v.; hvorvidt dette er rigtigt, maa sagkyndige Bedøm-mere afgjøre. Derpaa kunde jeg dog ikke andet end tænke, ved at sammenligne Figuren 23 paa *Worsaaes* 2den Tavle, med hans dertil svarende Gibsafstøbning. Paa Steentrykket sees denne Figur som en lidet i det excentriske faldende Oval, der i Midten er gjennemskåret af en Streg eller Linie som gaar opad og udenfor hine Omgivelser. Paa *Christensens* Afbildning findes den samme Figur, hvor dog Ovalen har en mere aflang Form, og paa denne selysamme Maade havde jeg i en Hast afridset den paa det ovennævnte Blad, fordi jeg fandt, at den saae ud som et E i Runer, der tit har den samme eller en meget lig-nende Skikkelse. Ved at sammenligne den lithographe-rede Figur med Gibsafstøbningen kunde jeg ikke gjenfinde den ene Halvdeel af Ovalen, om hvilken jeg saaledes maa formode, at den, i den første Gibsafstøb-ning, maa ved et eller andet tilfældigt Tryk være bleven udslettet eller beskadiget.

End et vigtigt Punkt maa jeg berøre. Hr. *Worsaae* skriver (S. 24): „Den Indvending ligger imidlertid meget nær, at Figurerne i Trapgangen paa Runamo kunne være forvitrede i de ti —” (skal, som paa flere Steder i Bogen, være elleve) — „Aar, der ere forløbne, siden „Videnskabernes Selskabs Comitee var paa Stedet, og derved forandrede „i den Grad, at de nu næsten ikke mere ere til at gjenkjende. Jeg ind-„rømmer gjerne, at de muligen ere forvitrede noget, og at desuden „enkelt af dem kunne være blevene beskadigede ved forskellige Leilig-„heder” (o. s. v.). Om Forvittringen har Prof. *Forchhammer* udtalt sig,

men at Beskadigelserne ikke ere faa, troer jeg ved Betragtningen af de nye Tegninger at kunne antage. Til Runamo haves, saavidt jeg veed, ingen Udsigt fra nogen menneskelig Vaaning; desuden mangler selve Stedet al Hegn, Opsyn og Beskyttelse. Der kan altsaa meget være gaaet for sig i hiin Mellemtid, som er os (og mulig de fleste andre) ubekjendt. Siden 1833 eller 1834 er Runamo vistnok blevet besøgt af mange Reisende, og enkelte af dem vides at have hugget eller skaaret i Klippen for videnskabelige Undersøgelsers Skyld. Derhos veed man, at det er adskillige Reisendes Skik, naar de komme til et eller andet berømt eller mærkværdigt Sted, at borthugge og medtage et eller flere Stykker, hvilke de beholde som etslags Reliquier eller forevise som Curiositeter, o. s. v. Et paafaldende Exempel af denne Art (om end just ikke fra Runamo) kan jeg anføre. I mine ovennævnte „Grandskninger og Bemærkninger“ (I. c. S. 569) berettede jeg, at Biskop *Steingrim Johnson* i Aaret 1821 undersøgte og af tegnede de mærkelige (uden al Tvivl kunstig indridsede men Runamocharaktererne tildeels lignende og ligesom de horizontalt anbragte) Runer og Binderuner i Paradishulen i Island. Hulen, som derved blev bekjendt, besøgtes derefter (endskjönt den ligger afsides og er vanskelig at komme til) af Reisende (tildeels fremmede Videnskabsmænd) og andre Nysgjerrige. Afg. Provst *Thomas Sæmundson* (der havde gennemreist det sydlige Europa) lod mig 1837 vide, at han agtede paa ny at aftegne Hulens Indskrifter; jeg bad ham, ved den Leilighed, nøie at eftersee en af dens störste og mærkværdigste Figurer. 1838 var han paa Stedet, men meldte mig tilbage, at han aldeles ikke havde kunnet betragte den samme Figur, da den, förend han kom dertil, med Vold var blevet borthugget, ligesom han og ellers havde erfaret, at hine midlertidige Besög „tildeels „havde givet Anledning til flere Skriftegens Beskadigelse eller Omdannelse ved nye Ridsningers Tilsætning, m. v., som paa saadanne Steder, „hvor intet Opsyn haves, umulig kan forebygges“ o, s. v. (I. c. S. 571) Af disse Aarsager kom *Sæmundsons* Tegning i noget til at afvige fra den *Johnsonske* over de samme Gjenstande. Slige (og flere) Erfaringer maa vistnok bidrage til at fremkalde hos mig den bestemte Formening, at adskillige af Figurerne paa Runamos Trapgang i dette Aar, 1844, (thi hverken Dag eller Maaned nævnes) da Dhrr. *Worsaae* og *Zeuthen* vare paa Stedet, ikke have seet saaledes ud, som den 14de og 15de Juli 1833, da vi besaae det.